

Recenzje

Kazimierz Boryna MSF, *Ciągłość formacji kapłańskiej. Studium na podstawie soborowych i posoborowych dokumentów Kościoła*. Warszawa 2011, ss. 191.

Kazimierz Boryna kapłan ze Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny jest magistrem psychologii i doktorem teologii duchowości. Był wieloletnim wykładowcą Wyższego Seminarium Duchownego MSF w Kazimierzu Biskupim oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego sekcja im. Jana Chrzciciela w Koninie. Pełnił przez wiele lat funkcję ojca duchownego w Seminarium oraz moderatora formacji podstawowej i ciągłej w Zgromadzeniu Misjonarzy Świętej Rodziny. Przez lata swej posługi kapłańskiej równoległe pogłębiał swoją bogatą wiedzę praktyczną i teologiczno-systematyczną. Zwieńczeniem było ukończenie studiów doktoranckich i obrona na KUL-u pracy doktorskiej pt. *Ciągłość formacji kapłańskiej. Studium na podstawie soborowych dokumentów Kościoła*, a potem uzupełnienie jej tematu o dokumenty posoborowe w postaci niniejszej książki.

Zainteresowania naukowe ks. Boryny dotyczą głównie zagadnienia formacji ciągłej. Tej tematyce poświęcił on całą swoją posługę kapłańską. Na podstawie wni-

kliwych wieloletnich obserwacji zauważył, że na tle intensywnego rozwoju, jaki dostrzega się we współczesnym świecie, obecna formacja do kapłaństwa nabrała szczególnego znaczenia i wymaga nowego spojrzenia ze strony Kościoła. Autor zauważa, że cywilizacja współczesna wraz z postępem nauki i techniki stwarza warunki do rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego, co powoduje zmianę mentalności człowieka. W wielu dziedzinach nauki i życia konieczne są szybkie doskonalenie treści, metod i środków działania pedagogicznego oraz reorganizacja aktualnie istniejących systemów kształcenia i wychowania. Wśród dyscyplin naukowych podejmujących ten problem można wymienić: antropologię, filozofię, medycynę, psychologię i socjologię.

To zjawisko zostało również dostrzeżone w Kościele, który od Vaticanum II prowadzi odnowę polegającą z jednej strony na ustawicznym powracaniu do źródeł życia chrześcijańskiego i teologii, a z drugiej na coraz odważniejszym otwarciu na świat.

W tym świecie, co dostrzega autor, misja kapłana nabiera nowego wymiaru. Winna być przystosowana do współczesnych warunków społeczno-kulturalnych, do poziomu intelektualnego, moralnego, politycznego i profesjonalnego ludzi danej epoki. Kapłan powinien umieć zredefiniować

swoją tożsamość i dostrzec swoją rolę i swe aktualne zadania w świecie.

Na tym tle pojawia się uzasadniona potrzeba pogłębienia i akomodowania do współczesnych potrzeb duszpasterskich formacji permanentnej kapłanów, która pomoże wypracować obraz kapłana odpowiadającego wymogom współczesnego społeczeństwa.

Praca ks. Boryny dotyka tego problemu wieloaspektowo. Stąd korzysta z obszernej i gruntownej bazy bibliograficznej, która została podzielona na: źródła podstawowe, (dokumenty Soboru Watykańskiego II, dokumenty synodów biskupów, dokumenty papieskie, dokumenty Stolicy Apostolskiej, dokumenty Kościołów lokalnych) oraz literaturę przedmiotu i pomocniczą. Analiza źródeł doprowadziła do stwierdzenia, że literatura na temat formacji kapłańskiej od Soboru Watykańskiego II dotyka dwóch aspektów tego zagadnienia. Pierwszym z nich są zagadnienia rozpatrywane na tle ogólnej doktryny chrześcijańskiej (sakramentalność kapłaństwa, jego funkcje i misja w Kościele); z kolei drugi kierunek, uwzględniając fakty i postulaty życia, analizuje dokumenty Kościoła i przedstawia je w takich aspektach, jak: formacja duchowa, intelektualna, duszpasterska czy antropologiczna.

Charakter i cel książki wyznacza metodę, jaką należy się posłużyć w prowadzonych badaniach w dziedzinie teologii duchowości. Jest to integralna metoda personalistyczna czyniąca osobę osią systemu badawczego, posługująca się analizą i syntezą teologiczną, w celu przedstawienia problemu od strony intelektualnej, emocjonalno-wartościującej i praktycznej. Przedmiotem materialnym jest ciągła formacja kandydatów do kapłaństwa, zaś przedmiotem formalnym dokumenty Kościoła w okresie Soboru Watykańskiego II i po nim. Dzięki analizie tych tekstów

wyróżniono podstawowe elementy doktrynalne, a następnie dokonano syntezy o charakterze teoretyczno-praktycznym.

W rozdziale pierwszym omówiono formację podstawową do kapłaństwa. Przedstawiono problem od strony psychologicznej, ukazując, na czym polega dojrzała osobowość. Następnie skierowano uwagę na teologię wskazując na sposoby dążenia do świętości w życiu kapłana, uwzględniając w nim zarówno zdolności intelektualne, jak i praktyczne. W drugim rozdziale szukano odpowiedzi na pytanie, czym jest formacja ciągła. Autor podał nie tylko pojęcie i cel formacji, ale zarysował jej poszczególne etapy, które wydają się bardzo przydatne w pracy nad rozwojem dojrzałości osobowej kapłanów. Rozdział trzeci zawiera wskazania praktyczne do realizacji formacji ciągłej i próbę odpowiedzi na pytanie, przy pomocy jakich metod i środków można osiągnąć cele formacji ciągłej.

W wyniku przeprowadzonych analiz badawczych ks. Boryna podkreślił sakramentalny wymiar duchowości kapłańskiej, ściśle związanej z pasterską posługą. Kapłan, działając *in persona Christi*, dzięki władzy, jaką otrzymał przez święcenia, kształci kapłański Lud Boży, kieruje nim i uświęca go, realizując w ten sposób zleceną przez Chrystusa misję zbawczą. Właściwe jej wypełnianie we współczesnym świecie wymaga od kapłana ustawicznego podnoszenia kwalifikacji i zgodnej z duchem Ewangelii adaptacji do szybko zmieniających się warunków.

Ciągła formacja kapłańska implikuje zatem dynamiczny i wieloaspektowy proces, dokonujący się w czasie oraz w określonych warunkach historycznych. Na integralną formację kapłańską, oprócz duchowej, składa się formacja ludzka, która jest jej ontycznym i funkcjonalnym podłożem. Ta z kolei zakłada nieustanny rozwój wszystkich elementów konstytuujących

dojrzałą osobowość: psychologicznych, socjologicznych i kulturalnych.

Formacja ciągła kapłana związana jest z odpowiednim systemem pedagogiczno-dydaktycznym, który cechuje chrześcijański personalizm, ujmujący człowieka jako osobę w relacji do Boga Stwórcy, w relacji do drugiego człowieka i świata. Życie kapłańskie można uznać za proces cyklicznego rozwoju, do którego co jakiś czas wprowadza się nowe wartości inspirujące motywację i działania. Ostatecznie jednak w formacji kapłańskiej głównym pedagogiem jest Chrystus działający przez Ducha Świętego, który kształtuje kapłana na swoje podobieństwo.

Ponieważ formacja ciągła prezbiterów zawiera jeszcze inne aspekty i zasada się na seminaryjnej formacji podstawowej, dlatego ukształtowanie dojrzałych postaw w zakresie intelektualnym i praktyczno-duszpasterskim jest szczególnym przedmiotem uwagi Kościoła. Formacja podstawowa i ciągła stanowią jeden niepodzielny proces. Etapy te są ze sobą syntetycznie połączone i uzupełniają się wzajemnie. Dzięki temu pewne braki w kwalifikacjach duszpasterskich dostrzeżone w toku formacji podstawowej mogą być rekompensowane w formacji ciągłej. Najbardziej istotne jest, zdaniem autora, właściwe ukazanie natury i zadań kapłaństwa oraz ukształtowanie jego dojrzałości osobowej i duchowej. Dopiero dzięki tej solidnej podstawie ontyczno-moralnej będzie mógł rozwinąć skuteczną działalność apostołską.

Podsumowując, warto podkreślić, że tematyka książki ks. Kazimierza Boryny MSF wydaje się bardzo aktualna i skłania do refleksji nad współczesnymi trudnościami i niebezpieczeństwami życia i posługi kapłańskiej. Została ujęta i przedstawiona w formie systematycznej, czego wymaga konstrukcja pracy doktorskiej, ale napisana jest przystępnym językiem, co jeszcze

bardziej podkreśla jej przydatność. Na uznanie zasługuje fakt, że obecnie pomimo bogactwa literatury na temat formacji ciągłej kapłanów, ujmującej to zagadnienie z punktu widzenia psychologii, pedagogiki lub socjologii, nie ma zbyt wielu całościowych opracowań tej kwestii. Niektóre są zbyt analityczne, a nierzadko hipotetyczne, w związku z tym nie można na ich podstawie obiektywnie ocenić współczesnego stanu i potrzeb formacji ciągłej kapłanów. To podnosi walor niniejszej syntezy, której opracowanie nie należało do zadań łatwych, gdyż wymagało dokonania starannego wyboru spośród obfitej literatury pomocniczej oraz przeprowadzenia odpowiedniej analizy porównawczej.

Układ materiału jest logiczny, zawiera psychologiczne i pedagogiczne ujęcie problemu, stanowiące uzupełnienie dla źródeł teologicznych. Było to możliwe dzięki zastosowaniu integralnej metody teologii duchowości, ujmującej przedmiot od strony intelektualno-poznawczej, emocjonalno-wartościującej i praktycznej. Wypada cieszyć się, że taka publikacja się ukazała. Może stanowić doskonałe źródło dla pracy formacyjnej w seminariach i nowicjatch zakonnych, jak również przydatny materiał w prowadzeniu formacji ciągłej wśród kapłanów diecezjalnych i zakonnych. Książka ma nie tylko cel naukowy, ale także dydaktyczno-wychowawczy. Jej wyniki mogą posłużyć duszpasterzom i moderatorom do określania i realizowania postulatów ciągłej formacji, odpowiedniej w dzisiejszych czasach.

ADAM JÓZEF SOBCZYK

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Teologiczny